

OL. SK 215 PT

STUDIE

o církvi ruské.

Vydává

ThC. Josef Barták,

člen vědeckého odboru Akademie křesťanské v Praze,
zřim. kaplan a knihovník v Cholticích.

IV.

Stručné dějiny církve cařihradské
až do r. 842.

V PRAZE.

Tisk a náklad Cyrillo-Methodějské kněhtiskárny (J. Zemana).

1877.

STUDIE o církvi ruské.

Vydává

ThC. Josef Barták,

člen vědeckého odboru Akademie křesťanské v Praze,
zám. kaplan a knihovník v Cholticích.

IV.

**Stručné dějiny církve cařihradské
až do r. 842.**

V PRAZE.

Tisk a náklad Cyrillo-Methodějské kněhtiskárny (J. Zemana).

1877.

Stručné dějiny
církve cařihradské
až do roku 842.

Dle dra Hergenröthera napsal

Josef Barták,
zám. kaplan v Cholticích.

V PRAZE.

Tisk a náklad Cyrillo-Methodějské kněhtiskárny (J. Zemana).

1877.

„Σὺ ποτὲ ἐπιστρέψας στήριξον τοὺς ἀδελφοὺς σου.

Luc. XXII. 32.

„Ubi Petrus, ibi Ecclesia.“

S. Ambros. in Ps. 40.

Úvod.

Dle nauky ruské a vůbec východní nesjednocené církve jest zhola nemožno, aby učení Kristovo církví od něho založenou a Duchem sv. řízenou podstatně bylo změněno neb porušeno. Jestliť zajisté dle řecko-ruského ode všech čtyř patriarchů podepsaného vyznání víry církev „sloupem a utvrzením pravdy“ ¹⁾. Kdyby tedy některá církev podstatně změnila nějaký článek své víry, ježž vždy uznávala a v němž s celou ostatní církví souhlasila, odtrhla by se sama od jednoty církevní, přestala by býti částí pravé obecné čili katolické církve Kristovy.

Nynější od Říma odtržená církev východní učí, že církev má jen neviditelnou hlavu, jen neviditelného nejvyššího pastýře a učitele, Ježíše Krista. Práví zajisté pravoslavné vyznání víry: „Jsme vyučeni, že Kristus *sám* jest hlavou církve“ ²⁾; a archimandrita Nikanor píše ³⁾: „Jedinago Učitelja, Načalnika, hlavu cerkvi . . . jedinuju hlavu . . . jedinago pastyrja drevňaja cerkov viděla tolko v Gospodě našem Jisusě Christě.“ Podobně archimandrita Platon ⁴⁾ a j.

¹⁾ „Orthodoxa Confessio“, Wratislaviae 1751. pag. 149. *Schmitt* „Kritische Geschichte der neugriechischen und der russischen Kirche“ Mainz 1854. str. 525. Tamtéž čte se citát: „Helias Meniates,“ str. 129.: „Katolická (rozuměj východní) církev obdržela dvě přednosti od Krista: moc klíčů a ráz neomylnosti.“

²⁾ „Docemur Christum *solum* ecclesiae caput esse.“ *Orthod. Confessio* P. I. qu. 85. *Schmitt* n. jm. m. str. 526.

³⁾ „Razbor rimskago učenija o vidimom (papskom) glavenstvě v cerkvi“ Kazaň 1871. str. 344.

⁴⁾ „Rechtgläubige Lehre“ (Aus dem Russischen) Riga 1770. Thl. II. §. 28. Anm.: „Sie ist eine einige Kirche, weil zu allen Zeiten ein einiger Glaube, ein einiger Grund des Glaubens, und ein einziges Haupt der Kirche, das ist Christus, gewesen ist.“

Avšak jest nade všechnu pochybnost historicky zjištěno, že tatáž východní církev, dokud ve spojení s Římem trvala, uznávala s Římem též sv. Petra a jeho nástupce za viditelnou hlavu, viditelného nejvyššího pastýře a učitele církve; a že toto uznávání nebylo snad následkem pouhých církevních a tudíž měnitelných ustanovení (kanonů), ale že přesvědčena byla, že Kristus sám sv. Petra za pevný sloup církve, za její hlavu a učitele ustanovil: zkrátka, že přesvědčení dřevní církve východní podstatně se lišilo od domněnky nynější východní církve.

Již jeden této dřevní víry důkaz seznali jsme studií druhou.¹⁾ Liturgie ruská překladem jest řecké, která po mnoha století se vyvinujíc za doby, kdy rozkol nastal, již byla úplně ustálena. Nuže, tato liturgie zřetelně vyjadřuje přesvědčení dřevní řecké církve, že sv. Petr jest církvi tím, čím jest základ budově, hlava tělu, pastýř stádu. Liturgie jest vtělenou dogmatikou; církev nemůže Boha oslavovati a svěřená jí tajemství odívati slovy věroučné bludy v sobě obsahujícími.²⁾

¹⁾ „V církvi ruské tré papežů.“ III. Papež pravý, str. 26. a násl.

²⁾ Pochopitelno, že mnohé věty v liturgii se stávají Rusům nyní nepohodlnými. Tak na př. nelíbí se jim, že Prolog 4. ledna o slavnosti 70 učensků praví, že Kefa, jemuž sv. Pavel (Gal. 2, 11.) odporoval, byl jedním z těchto. Menaje ku čtení, vydané v Moskvě roku 1852. str. 25. již to opravily, řkouce, že sv. Pavel odporoval „samomu *verchovnomu* (zapoměly se!) Apostolu Petru.“ — Že onen Kefa nebyl sv. Petr, dokazují též Harduin a Molkenbuhr (Schwetz, Theol. fund. II. 38. ed. V.). Ale my máme za to, že právě ona ndálost jest skvělým důkazem nejvyššího učitelství Petrova. I dle ruské bohovědy byl každý apoštol neomylen. Nikanor v uvedeném díle svém píše na str. 5.: „Sv. Petr, kak apostol, obladal všemi pravami apostolstva: pravom, so vlastiju *něpogrešimago* (neomylného) *učitelstva* propovědovat evangelije atd.“ Tedy nemohl Pavel odporovati Petru v nance dogmatické, něbrž jen ve věci kázně se týkající: v takové však věci žádný papež si nepřisvojuje dogmatickou neomylnost, alebrž dosud vyhovuje zvláštnostem dieceí jednotlivých, zejména východních. Tím, že sv. Pavel se omlouvá a ospravedlňuje, proč samému Petru se osmělil odporovati (pravít: *οτι κατεγνωσμένος ην*, „quia reprehensibilis erat“), ukazuje zřetelně, že učitelství Petrovo jest nejvyšším v církvi, neboť právě obecné uznávání jeho nejvyššího učitelství mohlo býti příčinou, že by se byl ujal obyčej, o němž sv. Pavel byl přesvědčen, že jest škodlivý.

Jiný důkaz podává nám dějepis. V téže druhé studii ukázali jsme krátce na str. 17—21., že Cařihrad vždy věřil v božské ustanovení primatu ve smyslu nauky římské. Důležitost předmětu žádá toho, abychom o téže věci obšírněji pojednali. I činíme tak podávajíce v krátkém výtahu to, co Hergenröther vyličuje ve svém arcidíle: „*Photius, Patriarch von Konstantinopel*“¹⁾ v I. svazku na prvních třech stech stránkách s důkladností prvnímú církevnímu dějepisci doby naší vrozenou, uvádějíce při zvláště důležitých místech doklady v původním znění, a odkazujíce toho, kdo by i k jiným událostem aneb výrokům doklady viděti chtěl, k samému dílu Hergenrötherově.

Dvojího účelu chceme dosíci svým nástinem: jednak chceme seznati smýšlení dřevní církve cařihradské o primatu Petrově, jednak také pátrati po zárodcích a příčinách, z nichž se později velký rozkol východní vyvinul. K prvnímú účelu není třeba, abychom uvedli všechny výroky celé starobylosti řecké a vůbec východní církve svědčící nejvyššímu učitel-skému úřadu Petrově; neboť jednak svědectví těch jest takové množství, že by jimi samými silná kniha se naplnila²⁾; jednak

¹⁾ Regensburg, 1867—69. III. Bde.

²⁾ V době nejnovější nesmírně pokročila studia syrských, armenských a jiných východních spisovatelů církevních z prvních století. Ve spisech těchto přichází se na skvělá svědectví víry v hlavenství Petrovo. Srovn. na př. jen „*Revue des sciences ecclésiastiques*“ z r. 1876 č. 195. a 196. článek: „*Saint-Pierre et le Rationalisme devant les églises orientales.*“ Učený syro- a armenolog abbé Martin podává tu jen na ukázkú množství výroků ze syrských a armenských spisů svědčících primatu Petrově. — Jest to zvláštním řízením Prozkoumatelnosti, že schismatictí Řekové sami musí přispívati k tomu, aby se svědectví tato neustále rozmnožovala. Ve „*Spisech sv. Otcův apoštolských*“ od dra Fr. Sušila čte se na str. 49. poznámka ku k. 57.: „Zde mezera v textu, an nejméně list celý v rukopisu (listu sv. Klementa) schází.“ Tento list našel před dvěma roky arcibiskup Bryennios ze Séresu v Makedonii. A hle, v něm se čte kap. 59.: „Kdyby někteří toho, co *od Boha skrze nás* řečeno jest, neposlušni byli, nechť vědí, že se do nemalé viny a nebezpečí zaplétají; ale my budeme při hříchů tom bez viny.“ A v kap. 63.: „Jest povinnost . . . skloniti šíji a místo poslušnosti zaujati (vyplniti) . . . Neboť radost a plesání nám způsobíte, když tomu, co *od nás Duchem sv. psáno jest, poslušni budete.*“ Protestant Harnack míní, že již tehdy římský

postačí nám pouze výroky biskupů a nejpřednějších mužů dřevní církve *cařihradské* seznati, bychom mohli nyníjší nauku řeckou porovnat s tehdejší a posouditi, zdali ona jest s touto totožna čili nic. Poněvadž církev ruská jest dcerou cařihradské a dosud s matkou svou v jednotě víry trvá, patrna jest důležitost této studie pro seznání, pokud stanovíste nyníjší církve ruské jest oprávněno.

biskup si nejvyšší pravomoc *drze* přisvojoval. Ale církev korintská neviděla v tom arroganci; neboť dle Eusebia (Hist. eccl. IV. 22. 23.) sv. Klementa *uposlechla*.

Církev cařihradská od svého počátku až k slavnosti orthodoxie (325[?]-842).

1. Biskupové novořímszí až do II. obecného sněmu (381).

Řekové a Rusové přednost církve novořímské před starořímskou dokázati se snažíce tvrdívali, že sv. Ondřej, první povoláný od Pána k apoštolství a starší bratr Petrův byl prvním biskupem Byzantia, pozdějšího Cařihradu, Konstantinopole čili Nového Říma. Pověst tato vznikla bezpochyby odtud, že tělo sv. Ondřeje od dob Konstantinových se nalezalo v Cařihradě; ale základu historického nemá. Sv. Řehoř Nazianský, ač často příležitost k tomu měl, přece nikdy o apoštolském původu prestolu byzantského se nezmínil, a starší spisovatelé přímo praví, že týž prestol nemůže se vykázati původem bezprostředně apoštolským.

Tepřv *Metrophanes* jest prvním historicky zjištěným biskupem cařihradským. Jeho legatem na sněmě nicejském r. 325., jak Photius a pozdější Řekové tvrdí, vlastní duší a řiditelem sv. sboru byl prý kněz Alexander, později nástupce Metrophanův. Avšak starší řečtí spisovatelé jsou sami mezi sebou nesjednoceni, kdo za času sněmu nicejského biskupem cařihradským byl.

Již za biskupa *Alexandra* počali se Ariani v Cařihradě příliš roztahovati. Bylo to již jakési nepříznivé omen, že první synody cařihradské byly zcela heretickými. Biskupství byzantské stalo se záhy cílem ctižádostivých prelatů, kteří se ku dvoru císařskému tlačili a despotismu světskému ve věcech církevních sami razili cestu. Ariani *Eusebius Nikomedeňan* a po něm *Makedonius* zmocnivše se stolce biskupského, vypudili

pravověrného biskupa *Pavla*, listů papežských si nevšímajíce. Avšak bylo to způsobem vůbec platným v celé církvi, ve spor-
ných věcech odvolati se k biskupu římskému. ¹⁾ Sněm sar-
dický (347) způsob tento slavně potvrdil a sesazeného bis-
kupa opět na prestol jeho dosadil.

Ale smrtí císaře Konstanse opět se Arianům uvolnilo. Katolíci byli velice pronásledováni. Biskupy cařihradskými stávali se tajní neb zjevní Ariani. Teprv sv. *Řehořem Nazian-
ským* se stal Cařihrad opět katolickým. ²⁾ Císař Theodosius Veliký vydal 28. února 380 edikt, v němž si přeje, aby se všickni poddaní řídili vírou, již sv. *Petr Římanům odevzdal* a již hlásá papež Damasus a Petr Alexandrijský, zástupcové to západu a východu. ³⁾

2. Arcibiskupové novořímsští od II. obecného sněmu do III. (381—431).

Až dosud byli biskupové byzantští pouhými suffragany exarchů heraklejských, od nichž i později ještě svěcení bývali. Za nejprřednější církve byly v nejstarší době (Sněm Nic. kan. VI.) uznávány: římská, alexandrijská a antiošská, a sice proto, že v Římě a v Antiochii sám sv. Petr, v Alexandrii pak pisatel jeho evangelia sv. Marek biskupoval. Důkazy toho nalézáme již u sv. Ireneae. ⁴⁾ Vůbec měl v prvotní církvi jen ten prestol přednost před jinými, jenž apoštolským původem

¹⁾ *Hefele*, Conciliengeschichte I, 539.

²⁾ Své smýšlení o Římu vyjádřil svatý Řehoř Naz. těmito verši (Carm. de vita sua v. 219. seq.):

Τούτων ἡ πίστις, ἡ μὲν ἐκ πλειόνης
καὶ νῦν ἔτι ἐστὶν εὐδρομος, τὴν ἐσπέραν
πασαν δεοῦσα τῷ σωτηρίου λόγῳ,
καθὼς δίκαιον τὴν πρόεδρον τῶν ἑλων,
ἐλθὲν σέβουσα τὴν Θεοῦ συμφωνίαν.

³⁾ Kterak by byl mohl císař nazvat patriarchu alexandrijského zástupcem východu, kdyby, jak Photius a pozdější Řekové tvrdí, biskup cařihradský jím byl býval?

⁴⁾ Snadno je nalézt i u českém vydání (Děd. sv. Prokop.) dle ukazatele nauk.

se vykázáti mohl. Biskup Římský vykonával svou pravomoc na východě nejbliže jen nad patriarchy alexandrijským a antiošským, ne pak nad ostatními biskupy, kteří kromě neobyčejných případů pouze svým patriarchům zodpovědni byli; ¹⁾ na západě byl on jediným patriarchou. Až do čtvrtého století nic se na tomto poměru nezměnilo. Teprv od tohoto století počínali někteří biskupové na východě proti svým patriarchům ctižádostivé choutky jevití; mezi nimi hlavně biskupové byzantští.

Povýšení biskupa cařihradského *na prvního biskupa po biskupu římském*, jež se stalo třetím kanonem obecného sněmu za Theodosia I. v Cařihradě r. 381. slaveného, bylo učiněno bezpochyby dle přání téhož vladaře, avšak proti všemu dosavadnímu řádu. Biskupové přání Theodosiově vyhověli, poněvadž se jim zdálo, že nový patriarcha *Nektarius* není nebezpečným. Ostatně jest kanon onen veledůležit proto, že přednost biskupa římského přede všemi ostatními zřejmě uznává. Ale Římu kanon nebyl ku potvrzení předložen a proto jej také papežové až do Photia neuznávali; ano i některé východní sbírky kanonů jej nepřijaly. Že východ si poznenáhla na tento nový poměr přivykl, k tomu přispělo nemálo zařízení jakési stálé synody v Cařihradě k urovnání sporů právních na východě vzniklých.

Známo jest, že nástupce Nektariův, *sv. Jan Zlatoustý*, proti svým četným nepřátelům v Římě ochranu hledal. ²⁾ Chtěl-li od nepřátel Janových vyvolený biskup *Attikus*, aby po smrti Janově sstoupenci tohoto s ním se smířili, musel především v Římě prositi o smír a na rozkaz papežův jméno Janovo zanéstí do diptych.

Attikus značně pravomoc svou pomocí císařovou rozšířil, a sice nejen na východ, ale i na západ. Četná sídla biskupská neměla se obsazovati leč se svolením stálé synody cařihradské a ovšem její hlavy, biskupa cařihradského. Toto cí-

¹⁾ Poměr sjednocených církví východních k Římu jest i nyní v podstatě právě takový.

²⁾ Sv. Petra nazývá „knížetem a vrchem apoštolského sboru“ Hom. 87. in Jo. in verba: Simon Joannis, diligis me?

sařské ustanovení potkalo se však brzo a sice v Cyziku s odporem: patrně, že bylo považováno za porušení dosavadního řádu církevního. Návodem illyrských biskupů žádal Attikus (421) na císaři Theodosiovi edikt, jímž illyrské provincie přisouzeny jsou cařihradským vrchním pastýřům, ačkoli dosud vždy byly, tak jako Epirus, Makedonie, Thesalie a Achaja pod patriarchatem starořímským, jehož vikářem byl pro tyto provincie arcibiskup soluňský. V ediktu tomto již se vyskytuje snaha po rovnosti Cařihradu s Římem; praví se tam o onom, že „*veteris Romae praerogativa laetatur*“, při čemž se i císař na nějaké staré kanony odvolává. Ovšem byl pozdějším výnosem tento edikt zrušen; ale v zákonníku Theodosiově přece onen edikt a nikoli tento výnos byl umístěn a přešel odtud do zákonníku Justinianova — na důkaz, jak se císařové namáhali, aby biskupům svého sídla dopomohli k větší autoritě.

Autorita biskupa římského slavně uznána jest na východě ve sporech *nestorijských*. Na sněmě efešském přisouvali legati papežští sv. Petru a nástupcům jeho nejvyšší právo moc v celé církvi ¹⁾; a nejen že nikdo jim neodporoval, ale i Otcové sami výslovně to uznali ve svých akklamacích.

Šlechtný arcibiskup *Proklus* uznával také právo patriarchatu římského na řecké provincie arcibiskupu soluňskému podřízené. Za něho vzniklo tak zvané *trishagion*, jež se i v latinské církvi řecky píše v improperiích na Velký pátek ²⁾.

3. Patriarchové novořímscí od sněmu efešského (431) a chalcedonského (451) až do úmrtí patriarchy Genadia (470).

Zdá se, že již v této době dáván byl arcibiskupům cařihradským titul patriarchů, jenž v té době v soukromém životě často se mnohým arcibiskupům z pouhé dvornosti dával.

¹⁾ Mansi IV. 1296. : . . . Πέτρος ὁ ἑξάρχος καὶ κεφαλὴ τῶν ἀποστόλων, ὁ κίων τῆς πίστεως, ὁ θεμέλιος τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας . . .

²⁾ Zní: Ἅγιος ὁ θεός, ἅγιος ἰσχυρός, ἅγιος ἀθάνατος, ἐλεῆσον ἡμᾶς. Latinsky nalezá se v Preces feriales ad Primam. Někteří trishagion odvozní již z dob apoštolských.

Římský biskup byl stále za nejvyššího soudce, za poslední instanci ve sporech dogmatických uznáván. Tak jako dříve Nestorius proti Cyrillu Alexandrijskému, tak odvolal se k papeži také nyní Eutyches proti *Flavianu* cařihradskému. Sám patriarcha Flavian prosil papeže Leona V. o potvrzení svého rozsudku nad Eutychem, *aby se nemusela nová synoda svolati*. Eutychovi psal sv. Petr Zlatomluvný z Ravenny, aby se podrobil rozsudku stolce Petrova, poněvadž sv. Petr podává pravdu víry všem ji hledajícím.¹⁾

Surový Dioskoros, jenž na synodě „loupežné“ v Efesu r. 449. arcibiskupu cařihradskému *páté* místo vykázal na důkaz, že Alexandrie neuznává přednosti Cařihradu roku 381 udělené, dopomohl Eutychovi na téže synodě k vítězství. Ve zmatku po celém východě z toho vzniklém ukázala se více než kdy jindy potřeba papežského primatu. Četní biskupové hledali pomoci u Leona. Sesazený od Dioskora Theodoret z Kyru prosí papeže, jemuž „*primat ve všem*“ náleží,²⁾ o konečné rozhodnutí. Císař Marcian sděluje Leonovi, že si přeje, aby autoritou římského prestolu „*jenž má nejvyšší dozor nad vírou,*“ nová synoda svolána byla. Leo zaslal již Flavianovi dogmatický list, jež přijal a uznal nyní patriarcha cařihradský *Anatolius*, ač od Dioskora ordinovaný, jakož i většina biskupů Dioskorem svedených.

Na sněmě chalcedonském (451), jemuž předsedali legati papežští, mezi jiným kladeno bylo Dioskorovi za vinu, že v Efesu (449) *bez svolení papežova řídil sněm, což nikdy dovoleno nebylo*, jak sami pozdější Řekové uznávají. Dogmatický list Leonův byl slavně přijat;³⁾ Otcové prosíce papeže o stvrzení svých výnosů uznali rozhodně jeho nejvyšší moc nad ekumenickými sbory.

¹⁾ „... quoniam B. Petrus, qui in propria sede et vivit et praesidet, praestat quaerentibus fidei veritatem. Nos enim pro studio pacis et fidei extra consensum Rom. civitatis episcopi causas fidei audire (διαγνώσαι, rozhodnouti) non possumus.“ Chrysol. ep. 25. int. epp. Leon. c. 2. pg. 743. ed. Mansi.

²⁾ „διὰ πάντα γὰρ ὁμῶν τὸ πρωτεύειν ἀρμόττει.“ Ep. ad Leon.

³⁾ Známo, že tu Otcové zvolali: „Πέτρος διὰ λέοντος ταῦτα ἐφώνησεν“.

Sněm chalcedonský rozšířil právomoc biskupů jerusalémských, přidělil jim několik diecesí, tak že od této doby také se nazývali patriarchy. Sněm učinil tak hledě k tomu, že v Jerusalémě církev se zrodila. Tato vymoženost Juvenala, biskupa jerusalémského, dodala zmužilosti Anatolioviovi, aby i on jakýchsi předností získal, a to proto, že on jest biskupem města, v němž sídlí ochrance církve, císař. V skutku přijali Otčové v sezení dne 31. října kanon (28tý), jímž církev cařihradská se nazývá *druhou v křesťanstvu, první po římské, cti této rovnou*; a za důvod této rovnosti co do cti udává se, že staří proto privileje Říma uznávali, že byl sídlem císařským.¹⁾ Lze tu viděti jakýsi system: na prvním sněmu cařihradském jest biskup cařihradský prvním po římském; zde pak mu jest již cti roven — i zbývá již jen jeden krok, jímž by se mohl Nový Řím Starému zcela, tedy i právomocí vyrovnati, a poněvadž dvou primatů v církvi mysliti si nelze, musel tento poslední krok vlastně míti účel povznést se nad biskupa římského; a tento poslední krok učinil Photius. Photius se právě tohoto kanonu uchytil, aby dokázal svou přednost před biskupem římským. Byl-li tento papežem jen proto, že biskupoval v *císařském sídle*, muselo papežství přejíti na prestol v Cařihradě, poněvadž sem také císařské sídlo přeloženo bylo.

I kdyby kanon 28tý byl výnosem ekumenickým, přece by z něho nikdy nenásledovalo, co Photius z něho odvozoval.

¹⁾ „διὰ τὸ βασιλεύειν τὴν πόλιν ἐκείνην, οἱ πατέρες εἰκότως (Římu Starému) ἀποδεδώκασι τὰ πρεσβεῖα.“ K tomu sluší dodati, co píše Thomassin de vet. et nov. Eccl. disc. P. I. L. I. c. 10. n. 18.: „Jactatum ibi est, Romae veteri concessa esse privilegia, eo quod urbs illa imperaret. Quod ut a vero non dissideat, ita sumendum est, quod ea denique ratio fuerit, quae Petrum illexit Romam, ut ibi Apostolicam figeret cathedram fontemque coelestis doctrinae facile inde in omnes orbis partes dimanaturae. Ita sane Leo P. serm. in Natal. Apostol. etc.“ — Sv. Petr usadil se v Římě, poněvadž vládu od Pána nad církví obdrženou odtud snadno mohl vykonávati, ale ne proto, aby zde (snad od Nerona?) teprv vládu tuto obdržel. — Císařští soudcové později přisně rozeznávali mezi τὰ πρωτεῖα a τὰ πρεσβεῖα τῆς τιμῆς ona jen prestolu římskému, tato pak cařihradskému prisuzující. Jednalo se o zevnější formality, jako: vyslanectvo, družstvo a p., nikoliv o právomoc.

Otcové v něm výslovně praví, že *právomocí jest církev římská první* v křesťanstvu; neboť poněvadž ctí cařihradská se jí rovnati má, čím jiným mohla by ještě římská první býti, leč právomocí? Kanon tento jest i při nemotorném odůvodnění svém právě skvělým svědectvím obecného uznávání nejvyšší právomoci biskupa římského.

Avšak poněvadž ze sněmu ekumenického jest pouze to všeobecné platnosti čili jen to ekumenické, co papež stvrdí — neboť poněvadž sněm i sebe čtenější bez papeže — bez hlavy — není ekumenickým, tedy také nejsou jednotlivá usnešení jeho ekumenickými, nesouhlasí-li s nimi papež — kanonu 28. sněmu chalcedonského však papež nepotvrdil, není tentýž kanon usnešením ekumenickým. Při rokování o tomto kanonu nebyli legati papežští přítomni; několik biskupů odepřelo podpis, a kteří podepsali, učinili tak ze servilnosti aneb bázně. Druhého dne (1. listopadu) protestovali legati proti kanonu a předčítali list papeže Leona, jímž on, znaje již ctižádost novořímskou, nařizuje legatům, aby práv římského prestolu umenšiti nedovolovali, alebrž usnešení Otcův (6. kan nicejského sněmu ¹⁾) přísně hájili. Na to prohlásili komisaři císařští, že *přednost* (primat, právomoc) *přede všemi a nejvýtečnější čest* patří arcibiskupu starořímskému, novořímskému pak stejná *čest* a právo potvrzovati metropolity tří exarchatů. V listu svém sděluje pak synoda Leonovi, že k vůli rodině císařské (!) přiřkla prestolu cařihradskému *druhé* čestné místo v církvi ²⁾; uznávajíc svrchovaná práva papeže jakožto hlavy církve ve věcech víry i kázně prosí, aby papež toto povýšení arcibiskupa cařihradského schválil. Ale Leo, jehož bystrý zrak daleko do budoucnosti viděl, a jenž znal již dosti příkladů, že mnozí až k porušení dogmat se dali strhnouti, aby ctižádost svou nasýtili, odpověděl rozhodně, že prestol cařihradský není apoštolským; kanon 28. že zkracuje práva patriarchů antiošského a alexandrijského; že se přičí (tak jako

¹⁾ O nápisu téhož kanonu: ἡ ἐκκλησία Ῥώμης πάντοτε ἔσχε τὰ πρωτεία viz *Hefele*, Conciliengesch. I. 384.

²⁾ μετὰ τὸν ὑμέτερον ἀγιώτατον καὶ ἀποστολικὸν θρόνον τὰ πρεσβεῖα τὸν Κωνσταντινουπόλεως ἔχειν, δεύτερον τεταγμένον.

3. cařihradského z r. 381) šestému kanonu sněmu nicejského; že jest *zplozen ctižádostí, sdělán v neposlušnosti k legatům papežským* a vynucen na biskupech, a že takové novoty on, strážce práva, trpěti nemůže. Dogmatická usnešení synody schválil, ale co proti nicejské ustanoveno bylo, zavrhl.

Anatolius se pokorně podrobil rozhodnutí papežově, svaluje vinu na duchovenstvo své, jež návrh ku kanonu podalo. Kanon 28. byl zrušen a až do Photia do žádné sbírky kanonů nebyl přijat.

Monofysité i po sněmu chalcedonském ještě mnoho výtržností se na východě dopouštěli; ale rázný Leo potlačil všechny bouře, při čemž mu nábožný patriarcha *Gennadius* věrně stál po boku.

4. Patriarcha Akacius a akacijský rozkol (471—518).

Laskavý čtenář seznal již s důstatek, že z trůnu císařského nemálo lesku nabýval prestol biskupa cařihradského. Avšak tuto půjčku musel on draze opláceti: ztrácel na své samostatnosti. Císařové se sice často pěknými frazemi vyjadřovali o svobodě církve, ale ve skutečnosti se chovali docela jinak. Císaři na vzdor žádný patriarcha se neudržel; od Justiniana pak počínajíc pokročila nadvláda státu nad církví již až k cesaropapismu.

Císař Basiliskus opovážil se vydati (476) věroučný edikt, zavrhujeící chalcedonský sněm. Pět set biskupů jej podepsalo. Tak klesla již církev východní! Patriarcha *Akacius* mnichy a lidem byv donucen a papežem podporován, přiměl císaře, že edikt zrušil (477). Císař Zeno slíbil papeži, že definici chalcedonskou hájiti bude. Avšak nařídív Akaciovi, aby pro Antiochii posvětil biskupa, chybil on i Akacius proti nicejským kanonům (4tému a 6tému) a starým právům biskupů syrských. Papež faktum sice uznal, ale vystříhal je takových přehmatů, jimiž patrně měl prestol cařihradský se povznést na ujmu starých sídel patriarchských. Ale Akacius si totéž dovolil ještě dvakrát v Antiochii, a při volbě patriarchy alexandrijského měl na císaře též velký vliv. Zvolen tu byl Petr Mongus,

nepřítel chalcedonského sněmu, jenž navrhl Akacioví pověstné *henotikon*, jež císař oznámil duchovenstvu a lidu alexandrijskému, a jež i antiošský a jerusalémský patriarcha a i jiní biskupové přijali. Avšak přísní monofysité (nyní *ἀκέραιοι*) a věrní katolíci *henotikon* zavrhl. Od katolíků v Alexandrii za patriarchu zvolený Jan Talaja hledal ochranu u papeže Felixe III., podporován jsa mnichy cařihradskými, kteří vůbec vždy se vyznamenávali pravověrností, a pak četnými biskupy, kteří *henotikon* nepodepsali. Papež vyslal do Cařihradu dva legaty prozkoumat celou záležitost. Avšak Akacius je lstí získal pro sebe a vůbec po papeži se neohlížeje choval se zcela jako hlava východní církve. Felix III. seznav pravý stav věcí vyobcoval Petra Monga i Akacia a psal císaři, aby volil, chce-li obcovati s Petrem Apoštolem anebo Petrem Koktavým.¹⁾ Císař Akacia chránil a tím povstalo *schisma pětatřicetileté* (484—519). Biskupové někteří ze strachu se ho přidrželi, jiní uprchli na západ.

Akacius jest vlastním zakladatelem patriarchatu cařihradského s právomocí, jaká později tam vykonávána byla. Nástupce *Flavita* setrval při jeho zásadách. *Flavitův* nástupce *Eufem* byl sice pravověrným, ale Akacia nechtěl z diptych vypustiti, patrně proto, že prestolu cařihradskému ku příliš velké moci dopomohl. Dvakrát prosil papeže Gelasia o přijetí do církve a uznával, že *prestolu Petrově není třeba, aby byl poučován*, an vše k jednotě těla církve potřebné dobře zná a že mu z božského zařízení *přisluší nade vším bdíti*.²⁾ Gelasius tušil, že Eufem jen proto se k němu obrací, aby Akaciem vydobytá moc obnoveným spojením s Římem jakési sankce nabyla. I poukázal na dřevní Byzantia arcibiskupu heraklejskému podřízenost a podotkl, že směšno jest odvozovati ze sídla císařského církevní přednosti. I v Ravenně, v Miláně, v Sirmium, v Treviru sídleli po delší čas císařové,

¹⁾ To znamená totiž jméno „Mongus“.

²⁾ Gelas. ep. I. ad Euphem. „Ut ad dilectionis tuae verba redeamus: si veraciter assecutus es, haec *divinitus* mihi fuisse collata —: sequere ergo hortamenta „non indigentis doceri“ et „secundum supernam dispositionem universa cunctaque inspicientis.“

ale proto si biskupové těch měst neosobovali větší moci a neměnili hierarchického řádu. „Tak jako i sebe menší město neumenšuje předností knížete v něm dlícího, tak nemění také císařova přítomnost církevním řádem stanovené míry.“ Na synodě r. 496 kladl Gelasius důraz na to, že pouze tři jsou patriarchaty: římský, alexandrijský a antiošský; patriarchatu cařihradského Řím tedy dosud neuznával. Císaři vysvětlil Gelasius poměr světské moci k církevní a přednosti primatu papežského. Eufem byl císařem vypovězen.

Patriarcha *Macedonius II.* vyznamenává se přísnou pravověrností chtěl obnoviti spojení s Římem. Ale císař Anastasius mu v tom bránil, žádaje na něm, aby anathematisoval synodu chalcedonskou. Macedonius odpověděl, že bez obecného sněmu za předsednictví římského biskupa nic podobného učiniti nelze.¹⁾ Císař zmocnil se na to původních akt sněmu chalcedonského, spálil je a Macedonia poslal do vyhnanství, v němž tento i zemřel. Nástupce jeho *Timotheus* byl důstojností své zcela nehoden. Monofysiti vládli v celé říši. Ale vojvůdcem Vitalianem donucen byv musel císař slíbiti, že svolá sněm do Herakley, staré to metropole thracké, na němž papež předsedati má. Četní biskupové prosili papeže Symmachu, aby je osvětlil a řídil, neboť „*jej sv. Petr vyučuje, jak má ovečky Kristovy na celé obydlené zemi pásiti.*“²⁾

Císař Anastasius vskutku žádal Hormisdu, Symmachova nástupce, aby svolal sněm do Herakley. Vytkl v listu svém zvláště *důstojnost Petrovu, jež Kristus za pevný sloup církve své ustanovil.* Na vyzvání papežovo uznal synodu chalcedonskou; pouze o vyobcování Akacia pravil, že nemůže s papežem souhlasiti, poněvadž by prý „pro mrtvého živí z církve vyhnání byli.“ Vyjednávání schválně protahoval a konečně rozpustiv biskupy v Herakley již shromážděné odpověděl papeži listem velmi trpkým. Monofysité se počali opět v říši roztahovati; ale četní biskupové tím věrněji přilnuli k Římu.

¹⁾ ὡς οἰκουμενικῆς συνόδου ἐχούσης πρόεδρον τὸν τῆς Ῥώμης ἐπίσκοπον ἀδύνατον εἶναι τοῦτο ποιῆσαι. Theoph. p. 234. Theod. Lect. II. 24.

²⁾ Ep. Episc. Orient. Labbé Conc. V. 433 seq. *Mansi* t. VIII., *Baron.* a. 512.

5. Smír s Římem. — Rozbroje za císaře Justiniana (518—565). — Pátý obecný sněm (553).

Patriarcha Jan II., jeho synoda a císař Justin I. žádali si obnovy spojení s Římem (518). Formulář unie od papeže na východ poslaný ¹⁾ podepsán jest od pátého tisíce biskupů a slavně uznána jest věta, že kdo nežije a neumírá ve spojení s římským prestolem, nemá práva na církevní komemorace. Ač nově zvolený patriarcha antiošský knězem cařihradským byl, přece dokázali toho papežští vyslancové, že ne v Cařihradě, alebrž v Antiochii byl konsekrován.

Za Epifania, nástupce Janova, poslala synoda u něho za předsednictví metropolity heraklejského shromážděná papeži Hormisdovi list, v němž Epifania nazývá arcibiskupem a patriarchou, ale papeže „*Otcem Otcův*“. Zplnomocněn jsa od papeže přijímal Epifanius odpadlé duchovní opět do církve žádaje ode všech podpis formuláře římského.

Rok 525. jest důležit tím, že tu ponejprv zavítal papež do Cařihradu. Jan I. byl zde také v skutku jako hlava celé církve co nejslavněji přijat.

Slovutný císař Justinian (527—565) — rodem Slovan — byl horlivým katolíkem. Nádherně znovu zbudoval chrám Božské moudrosti (Hagia Sophia) a mnohé jiné chrámy, jež i bohatě nadal. Papeži Janu II. psal, že si přeje, *aby všichni kněží celého východu stolici římské byli poddáni, anť jest hlavou všech sv. církví*. Podobně vyjádřil se v ediktu podaném patriarchovi Epifanioví. ²⁾ Avšak zároveň snažil se také pojistiti biskupu svému čest, které on již fakticky požíval a určil mu výslovně ³⁾ druhé místo po římské apoštolské stolici. Ale pravomoc starých patriarchátů nebyla dosud zlomena,

¹⁾ Hlavní věty jeho podali jsme ve třetí studii (ku konci).

²⁾ Nazývá v něm papeže (πάππν) „κεφαλή πάντων τοῦ θεοῦ ἱσρέων“, „πρώτος πάντων τῶν ἱσρέων.“ Již dříve, než císařem se stal, psal papeži Hormisdovi mezi jiným toto: „*Hoc credimus esse catholicum, quod vestro religioso responso nobis fuerit intimatum.*“ Ep. ad Hormisdam „Propitia divinitate“ Mansi VIII. 484.

³⁾ Novell. 131. c. 2.

aniž se podařilo Epifaniovi podříditi sobě diecese řecké a illyrské posud k patriarchatu římskému patřící, ač sám císař mu byl při tom k ruce.

Monofysitu *Anthima*, nástupce Epifaniova, papež Agapet do Cařihradu (536) zavítav sesadil a vysvětil *Mennu* za biskupa cařihradského. Agapet zemřel v Cařihradě 22. dubna r. 536. Mennas byl pravověren, ale císaři až slepě oddán, tak že na př. na synodě r. 536. slavené se vyjádřil, že v církevních záležitostech nic nemá se díti proti vůli císařově (!).

Tou dobou i alexandrijský prestol k jednotě církevní se navrátil, i zdálo se, že mír celé církvi jest opět zjednán. Avšak tu povstaly pověstné hádky o bludech origenských a o třech kapitolách. Bludy origenské byly na všech synodách zavrženy; co se tří kapitol týče, Mennas zavržení jich podepsal s podmínkou, *pakli i papež podepíše*, jinak že souhlas jeho za neplatný má býti považován. Za tou příčinou byl papež Vigilius pozván do Cařihradu. Zde vydal své „Judicatum“, zavrhuje spisy i osobu Theodora z Mopsvestie, list Ibasův a spisy Theodoreta z Kyru. Ale poněvadž bouře se neutišila, svolán jest konečně r. 553. sněm do Cařihradu. Poněvadž Vigilius žádal, aby na západní biskupy se čekalo, žádosti té však nebylo vyhověno, nesúčastnil se sněmu, nébrž podal své mínění o věcech sporných ve zvláštním „Constitutum“. Císař však Constitutum sněmu nesděliv poručil, aby jméno Vigiliovo bylo z diptych vypuštěno *bez porušení jednoty s Římem* (!). Počal se tedy již činiti rozdíl mezi „sedes“ a „sedens“ — zárodek formálního rozkolu byl hotov.

Vigilius nepronесl se hned o platnosti sněmu, alebrž poslal patriarchovi *Eutychiovi* list, v němž souhlasil se zavržením tří kapitol ve smyslu sněmu. Vraceje se z vyhnanství — neboť v tom se posléze nalezal — zemřel v Syrakusách (7. června 555). Sněm z roku 553. byl sice brzo od římské stolice za obecný uznán, ale mnozí biskupové v severní Italii a v Istrii se mu protivili trvajíce po delší dobu v rozkolu.

6. „Ekumenický“ patriarcha (565—610).

Cařihrad byl nyní spojen s Římem; avšak svých tradic se nevzdal. Přísný sice, ale ctižádosti ne zcela prostý patri-

archa Jan IV. přijímám Postil (Jejunator, Nesteutes) soudil r. 588. za přítomnosti patriarchů alexandrijského a jerusalémského patriarchu Řehoře z Antiochie pro některé zločiny, a za té příležitosti *dal sobě sám* s nevšední okázalostí *jméno „ekumenického patriarchy“*. Titul tento se sice již ve starších listinách zde onde vyskytuje, ale jest dokázáno, že tam byl buď interpolován v pozdějších dobách, aneb že byl dáván arcibiskupu pouze od vládní strany, zvláště za Justiniana. Ale v církevní mluvě se ho dosud neužívalo leč jen o patriarchovi římském. Pouze Dioskorovi dán byl na „loupežném“ sněmu titul „ekumenického arcibiskupa“.

Jest velmi pravdě podobno, že orientalové tehdy nepřikládali slovu „ekumenický“ tentýž význam jako latiníci. Patriarchou ostatně nazývali orientalové, svým biskupům vůbec rádi vysoké lesklé tituly dávající, snad každého metropolitu, čehož ve starých listinách mnoho důkazů se nachází. Aby tedy patriarcha residence se lišil od patriarchů provinciálních, dáváno mu jméno ekumenického (říšského) patriarchy, zvláště když mu bylo souditi jiné patriarchy. Na pátém ekumenickém sněmu se s tímto titulem nepotkáváme, ač tu patriarcha cařihradský předsedal. Poněvadž papežové titul tento u Jana IV. za neslýchanou novotu považovali, byl by byl tento dojista se odvolal na staré listiny právo jeho k tomuto titulu zaručující, kdyby byl mohl. Co předchůdcové jeho *nechali si někdy říkati*, to Jan *chtěl*, aby se mu říkalo *vždy*.

Papež Pelagius II. rozhodně se dle povinnosti své opřel této novotě, která za poměrů rozháraných snadno by mohla samé jednotě církve a pravé víře nebezpečnou se státi. Jest možno, že Jan chtěl, aby synoda z r. 588., již všichni patriarchové východní přítomni byli, v církvi platila za ekumenickou — bez papeže, ač jisto jest, že primat tohoto zřejmě uznával. ¹⁾

¹⁾ Greg. M. Reg. I. VII. ep. 64. ad Joh. Syracus. (Mansi IX.): „Nam de Constantinopolitana ecclesia quod dicant, quis eam dubitet Sedi apostolicae esse subjectam? Quod et piissimus D. Imperator et frater noster ejusdem civitatis episcopus assidue profitetur.“

Podobně opřel se novotě té následující papež Řehoř Veliký. Bystrozrakého Řehoře, druhdy apokrisiara v Cařihradě, nejméně mohlo býti tajno, kterak biskupové byzantští již od roku 381. neustále o zvýšení své moci pečliví byli, nejen mír v církvi, ale často i pravověrnost své ctižádosti v žertvu přinášejíce. Poukazuje k víře církve, že primat římského prestolu pochází od samého Krista, považoval Řehoř onen titul téměř za odpad od víry. List, kterým Jana napomíná ku pokoře, jest pln něžné lásky otcovské. Sám sebe pak začal Řehoř zcela v duchu evangelia podpisovat „servus servorum Dei“, jak to až dosud nástupcové jeho činí. Ačkoli se biskupům římským častěji dával titul „universalis Papa“, přece žádný sám jej nepřijal. Řehoř nedal si líbiti od alexandrijského patriarchy ani titulu „ekumenického papeže“, poněvadž on titul tento bral ve smyslu výlučném a privativním, kdežto přece primat nezbavuje jiných právomoci patriarchské.

Poněvadž Cyriakus titul svého předchůdce Jana si taktéž osoboval, psal mu Řehoř, aby toho nečinil. Císař Mauricius mnil, že by papež pro takovou maličkosť — pouhý titul — neměl dělati takový povyk. Avšak Řehoř stoje na svém pravil, že kdo všeobecným biskupem sebe nazývá, pýchou předchůdcem antikristovým se stává, zaváděje nebezpečný blud. „Necháme-li to bez trestu projíti“, psal Anastasiovi Antiošskému, „porušíme víru celé církve; víte zajisté, kolik heretiků ano i heresiarchů z církve cařihradské vyšlo.“ ¹⁾ Biskupy r. 599. do Cařihradu k synodě pozvané napomenul, aby žádnou měrou Cyriakovi onen titul nedávali.

Mnozí dějepisci (Le Quien, Döllinger a jj.) mají za to, že císař Phokas zapověděl biskupu svého sídla užívati nadále titulu ekumenického patriarchy.

7. Monothelité. — Sněm šestý obecný (680) a sněmik trullský (692). — Islam. — (610—716)

Císař Heraklius, jenž *Sergiovi* titul ekumenického patriarchy vrátil, zanášel se myšlenkou, kterak by bylo lze spojit

¹⁾ Greg. Reg. VII. 34. 27.

četné dosud Monofysity s církví, aby říše uvnitř jsouc sjednocena snáze útokům zevnějších nepřátel odolati mohla. Sergius míní, že by učení o jedné vůli Kristově mohlo se to podařiti. Cyrus, patriarcha alexandrijský, jal se také veřejně tak učiti. Sofronius však, patriarcha jerusalémský, zavrhl se svými biskupy mínění toto heretické. Chytrácký Sergius hleděl získati pro sebe papeže Honoria. Navrhoval mu, aby se mlčelo o tom, jsou-li při Kristu dvě vůle neb jedna, ač prý v pravdě jen jedna jest. Honorius odpověděl, že ovšem to nesmysl jest, za to míti, že by byly v Kristu dvě vůle *sobě odporující*, jedna těla a druhá ducha. Rozdíl obou přirozeností v Kristu jasně vyslovil a dojista míní, pak-li již o jedné vůli v Kristu psal, vůli morální a nikoli fysickou.¹⁾ Ostatně nemíní Honorius věc dogmaticky rozhodnouti, nébrž píše pouze soukromě Sergiovi, doufal, že zachová-li se o věci té dle návrhu Sergiova mlčení, celý spor sám utichne. Pozoruhodno jest, že teprv po jeho smrti, když již mínění své vyložiti nemohl, Monothelité listu jeho pro svou věc zneužívati počali. Když byl také Sofronius zemřel, byli znenáhla všichni patriarchové pro monothelitism získáni, v jehož prospěch císař Heraklius byl tak zvanou *ekthesis*, a císař Constans (648) tak zvaný *typos* vydal.

Ale papežové blud monothelitismu rozhodně odsuzovali. Papež Martin I. zaplatil odpor svůj ztrátou svobody — čehož však patriarcha *Pavel II.* na smrtelném loži velice želel. Za papeže Vitaliana smířil se Nový Řím opět se Starým

¹⁾ „Unde et unam voluntatem fatemur Domini nostri Jesu Christi, quia profecto a divinitate assumpta est nostra natura, non culpa, illa profecto, quae ante peccatum creata est, non quae post praevaricationem vitata.“ Mansi Coll. Conc. t. 11. c. 539. Že Honorius slovem ἐν δύο φύσιν pouze o lidské vůli mluví, ukazuje spojitost řeči. Jak mohl VI. ekum. sněm Honoria za kacíře prohlásiti? Dlužno uvážiti, že pouze blud, tedy monothelitism zavrhuje se absolutně neomylně; osoby však jen relativně, t. j. potud, pokud skutečně v bludu vězí: to však v konkrétním případě často jen Bohu jest povědomo. Sněm ekumenický neomylen jest pouze co do zjevení božího. Zjevenou pravdou jest, že Kristus má dvě vůle; že člověk X. Y. byl heretikem, že list Z. jest heretický, Bůh nezjevil a v tom tedy také sněm ekumenický není leč jen relativně neomylen.

(657). Konečně byl za papeže Agathona slaven v Cařihradě r. 680. *obecný sněm*, jemuž legati papežští předsedali a také vždy před patriarchou *Jiřím* se podpisovali. Blud monothelitismu byl zavržen. Pyšné Byzantany to bolelo, že tolik patriarchů jejich jest anathematizováno; ale bol jejich byl zmírněn tím, že mezi jmeny odsouzených nalezalo se také jméno Honoriovo.¹⁾

Z akt sněmu toho důležito jest, že patriarcha Jiří se nepodepsal na nich „patriarcha *ekumenický*“, ač titul tento mu císař ve svých přípisech dával; v listinách zajisté pro celou církev určených žádný patriarcha dosud neopovážil se tak se podpisovati. Ale papeže podpisovali legati v aktách šestého sněmu „*universalis Papa*.“

Ustavičnými hádkami náboženskými seslábla říše byzantská nesmírně. Krvolačná příšera Islamu zatínala již do těla nešťastné říše napolo již zetlelého své drápy. V Asii klesala jedna provincie po druhé do náručí mečem a bezuzdnými vášněmi se šířícího mohamedanismu. Mečem šířila se v téže době vedle Saracenův též gnosticko-manichejská sekta Paulicianů.

Místo co měli Řekové nyní hleděti, aby žili ve svornosti se západem, zavdali nové příčiny k roztržce sestavivše na tak řečené *synodě trullské r. 692*. řadu takových kanonů kázně se týkajících, že jimi západ se svými obyčejí od východních odchýlnými velice urážen byl. „Zdálo se“, píše Döllinger²⁾, „jako by biskupové, rozmrzelí pro nepopíratelnou nadvládu Říma ve věcech víry, alespoň v kázni svému právu

¹⁾ Událost tato jest vodou na mlýn fallibilistů — ale beze všeho práva, jak z předešlé poznámky vysvítá. Ani to nelze z události oné odvozovati, že by tehdejší východní a vůbec která církev o neomylnosti papežově nebyla bývala přesvědčena; neboť ze žádosti Sergiovy, z akt šesté synody, jakož i z listů Honoriových vysvítá, že Honorius nemínil věc dogmaticky, pro celou církev platně rozhodovati. K dogmatickým listům papežským se sněmy církevní chovaly docela jinak. (Srov. sněm chalcedonský). — O Galileim dlužno čísti akta inkvisičního soudu, uveřejněná *Pieralisim* („Urbano VIII. e Galileo Galilei“ Roma 1875. a „Correzioni al libro Urbano VIII. e Galileo Galilei“ Roma 1877.). Vysvítá z nich, že papež rozsudek inkvisice *nepotvrdil*.

²⁾ Lehrb. d. Kircheng. I. §. 69 str. 381.

ku samosprávě platnost zjednati a pohaněním římských obyčejů za onu řecké marnivosti tak nepřijemnou nadvládu se pomstítí chtěli.“ Patriarchovi cařihradskému na synodě této opět bylo přidáno práv, ale přednost církve římské přece zřejmě byla uznána; neboť *před* jmenem *Pavla III.* necháno prázdné místo pro podpis papežův, kterého však se i přes všechny prosby sněmsku nikdy nedostalo.¹⁾ Moc prestolu novořímského vzrostla také tím, že ostatní patriarchaty asijské již pod vládou saracenskou se nalezající žily jen z almužen z Cařihradu jim zasílaných.

Filippik Bardanes urvav r. 711. císařský trůn, zavedl opět monothelitism, a dostal skoro všechny biskupy na svou stranu. Ale již r. 713. byl Bardanes svržen — a nyní patriarcha *Jan VI.* svou povolnost k Filippikovi u papeže omlouval, uznávaje ho za „*hlavu křesťanského kněžstva, jemuž Pán v Petru poručil bratry své utvrzovati.*“

8. Obrazoborství (716—842) a sedmý obecný sněm (787).

Císaři Leonu Isaurskému (716—741) zdálo se, že by Židy snáze ku křesťanství obrátil a i z Mohamedánů si přátelské sousedy udělal, kdyby účta svatých obrazů byla zrušena. Vulkanický výbuch mezi ostrovy Therou a Therasií (726) vykládán byl za trest boží pro modloslužbu, načež edikt císařský rozkázal zničití obrazy. Patriarcha *Germanus* a hlavně papež *Řehoř II.* zmužile se opřeli ediktu. Papeži odpověděl Leo zásadou, která byla takřka dědičnou u trůnu byzantského: „Já jsem císař a biskup zároveň“²⁾ a ospravedlňoval svůj krok tím, že prvních šest synod ekumenických o účtě obrazů mlčí. Papež odpověděl, že synody mlčí také o potřebě jídla a pití;³⁾ varoval císaře, aby se nemíchal do

¹⁾ Hefele, Conciliengesch. III. 314.

²⁾ Kdo by si tu nevzpomněl na cáře Petra I.? Cesaropapismus jest kletbou církví východních. Cár Pavel I. odvážil se i toho, že chtěl jednoho dne také slaviti liturgii (sloužití mši sv.) nejsa knězem! (Gagarin: „Le clergé russe.“ Bruxelles 1871. str. 278.

³⁾ Tatáž odpověď platí také nynějším východanům předstírajícím, že na prvních sedmi sněmech o viditelné hlavě církve nebylo jednáno.

záležitostí církevních, tak jako se biskupové nepletou do věcí vládních. Leo však na slova papežova nedbaje Germana sesadil a ustanovil za patriarchu sobě zcela oddaného *Anastasia*. V obrazoborství všude se pokračovalo; jen v Syrii a Italii rozkazů císařských jakožto neoprávněných nebylo dbáno.

Leo rozšířil značně pravomoc patriarchy svého: od římského patriarchatu odtrhl Sicilii, Kalabrii a Illyrské provincie jakož i arcibiskupství soluňské, korintské a gorthynské (na Kretě), která se ještě na VI. obecném sboru k západu čítala,¹⁾ a pak od antiošského Seleucii a asi dvacet biskupství a přivtělil vše k Cařihradu. Nyní teprv byl patriarcha cařihradský vskutku ekumenickým (říšským): vládl všude kam sahala moc byzantská.

Syn Leonův Konstantin V. (Kopronymus) svolal r. 754 sněm do Cařihradu, na němž 338 biskupů východních zavrhló úctu obrazů s voláním: „Dnes stalo se spasení světa, poněvadž ty, o císaři, jsi nás vykoupil od model!“ Na též synodě dosazen jest na uprázdněný prestol novořímský obrazoborec Konstantin. Císař oznamoval to sněmu slovy: „Ekumenickému patriarchovi mnohá leta!“ Katolíci byli pronásledováni, mnozí mniši i umučeni. Sám patriarcha, ač obrazoborec, nestorianský směr císařův neschvaluje, zaplatil odvážlivost svou životem.²⁾ Císař Konstantin vyrovnal se ukrutností Diokletianu a Maximianu.

Mezi tím položil král Pipin základ ku světskému panství papežově, darovav prestolu sv. Petra krajiny odňaté plenivým Longobardům. Tím stali se papežové úplně neodvislými od Cařihradu, čehož při téměř neustálém a často násilném míchání se císařů do záležitostí církevních velice bylo třeba.

Císařovně Ireně radil patriarcha *Tarasius* svolání obecného sněmu. *Tarasius* také jen za tou podmínkou hodnost biskupskou přijal, když jednota v církvi bude obnovena a

¹⁾ *Pharmacides*, prof. theol. v Athenách, odpověděl theologům cařihradským, na novořeckou církev právo si dělajícím: „Císař heretik odtrhl tyto diecese od papeže pravověrného, aby je dal patriarchovi, jenž byl heretikem jako on.“ *Pitzápios*: L'église orientale p. I. p. 12. 13. note 51.

²⁾ Byl po smrti od lékařů za příčinou vědeckých zkumů pytván.

ve spojení s papežem svolán sněm. Irene a Konstantin VI. prosili papeže Hadriana I., *primat římský uznávající*, aby sněmu toho osobně se účastnil aneb alespoň statečné legaty mu poslal. Papež odeslal dva legaty s listy, v nichž účtu obrazů odůvodňoval, ale zároveň též titulování biskupa cařihradského patriarchou „ekumenickým“ káral. Východním třem patriarchům bránili Arabové účastniti se sněmu.

Sněm byl zahájen v Nicei 24. září 787. Úcta obrazů jest schválena, sněmík z r. 754 zavržen a sice mezi jiným také proto, že *byl bez účastenství římského prestolu odbýván*. Legati starořímsští podepsáni jsou všude na prvním místě, ačkoli Tarasius sněm řídil, aniž legati se v řečtině neznali. Důležité jest také, že sněm nicejský II. i na východě nebyl hned ode všech za všeobecný uznáván a sice také proto, *poněvadž potvrzení papežovo hned nenásledovalo*. Papež čekal totiž, že Řekové upustivše od bludu, také i bezpráví na patriarchatu starořímském za císaře Leona spáchané napraví a navrátí, co mu odňali. Karel Veliký ho však hojně za ztrátu onu odškodnil. Špatné překlady byly příčinou, že sedmý obecný sněm byl synodou Frankobrodskou r. 794. zavržen. Hadrian odstranil nedorozumění.

Když byl papež Leo III. dne 25. prosince r. 800. západní císařství v osobě Karla Velikého obnovil, byli tím Řekové velice uraženi. Pozdější dějepisci řečtí viděli ve skutku tomto hlavní příčinu roztržky. Avšak ani papež ani císař neobmýšleli ji způsobiti; jim se jednalo pouze o pořádek v Itálii, jež Řekové udržeti nedovedli.

V době následující vyniká hlavně Theodor, opat slavného kláštera Studium v Cařihradě, svou horlivostí pro pravověrnost a šetření církevní kázně. V jeho spisech potkáváme se s nepředpojatými úsudky o prestolu cařihradském a s nevšední úctou ku prestolu sv. Petra. Když synoda patriarchy Nicefora r. 809 tvrdila, že biskup může dispensovati od *impedimentum ligaminis*, ¹⁾ psal Theodor do Říma: ²⁾ „nejsvětějšímu a nejsvrchovanějšímu Otci Otcův, Leonu pánu mému.

¹⁾ Nazvána jest proto ἡ μοιχοσύνη.

²⁾ Theod. L. I. ep. 33. p. 1017 seq. *Baron.* a. 809. n. 14.

papeži apoštolskému . . . Poněvadž Kristus, náš Bůh, velíkému Petru po klíčích nebeského království i úřad odevzál, pásti jeho ovečky, jest nutno, aby každá novota, která se páše v katolické církvi od těch, kteří od pravdy se odchylují, Petru aneb jeho nástupci byla oznámena. Poněvadž jsme se tomu i my nepatrní a nízcí od svých svatých Otců naučili, ¹⁾ tedy to máme za svou povinnost atd.“ Prosí Petrova nástupce, jež nazývá nejbožštější hlavu všech hlav, nejsvrchovanějšího Otce Otcův, ²⁾ jenž klíče evangelia od Krista obdržel prostřednictvím přednosty apoštolů, ³⁾ aby jako druhdy Kristus Petrovi i on pravověrným na východě ruku podal, aby nezahynuli ve vlnách bludařství cizoložníků (moechianův); praví, že bez vědomí papežova nemůže orthodoxní synoda býti slavena a žádá, aby od božského primatu ⁴⁾ papežova zákonitá synoda svolána byla, aby nauka pravověrná zapudila bludnou. Potěšení byvše papežem projevili bojovníci za pravdu boží Leonu III. svou důvěru, že za přispění Ducha sv. nejprřednější apoštolská hlava, co se Bohu líbí, sezná a provede. ⁵⁾

Za císaře Michala I. žádal patriarcha Nicefor papeže za odpuštění, že mu dosud nepsal; omlouval se tyranstvím předěšlého císaře.

Nešťastná válka Michalova s Bulhary byla příčinou, že na trůn dosazen byl Leo Armenský, jenž obnovil obrazobor-

¹⁾ Tento výrok Theodorův jest nesmírně důležit. Tvrdí se jím zajisté souhlas Otců svatých ve víře v primat nejen cti, ale i nejvyšší právomoci v celé církvi. Souhlas Otců nemá ve východní církvi menší dogmatické váhy než v západní. Novější theologové ruší a řečí dřevní souhlas onen hledí upřít. Ale Theodor byl nejen sv. Otcům bližší svědek než tito, nýbrž on byl také jedním z nejuctěnějších opatů kláštera, v němž behověda nejplněji byla pěstována.

²⁾ Θειοτάτη τῶν ὄλων κεφαλῶν κεφαλῇ, κορυφαίωτος πατήρ πατέρων.

³⁾ οὗ (τοῦ εὐαγγελίου) σὺ τὰς κλεῖς ἐδέξω πρὸς Χριστοῦ διὰ μέσου τοῦ τῶν ἀποστόλων πρωτοστάτου.

⁴⁾ ὑπὸ τῆς θείας πρωταρχίας σου.

⁵⁾ Theod. L. I. ep. 34. p. 1025. D. (Baron. a. 809. n. 18.): Λοιπὸν αὐτῆς (τῆς πρωτίστης ἡμῶν ἀποστολικῆς κεφαλῆς) ἐστὶ τὰ ἀρεστὰ θεῷ καὶ διανοηθῆναι καὶ πράξαι, ὑπὸ πνεύματος ἁγίου, ὡς ἐπ' ἄλλοις, καὶ ἐν τῷδε κινουμένης.

ství, při čemž mu mnoho biskupů bylo nápomocno, kteří jen na oko se synodě nicejské byli podrobili. Patriarcha Nicefor byl vypovězen. Nový patriarcha Theodot I. svolal synodu, již sněm nicejský II. byl zavržen. Ikonoklasté panovali nyní po 27 let v Cařihradě. Zmužilý opat Theodor byl vypovězen a uvězněn; avšak nepřestal listy napomínati věřících, aby se drželi sv. apoštolské, katolické církve; *byzantská že jest jen jejím zlomkem, kacírským odkrojkem* (τμήμα ἀποτιμὸν), jenž se často od jiných církví odděluje a trhá.¹⁾

Theodor byl ve vyhnanství svém středem všech pravověrných katolíků. Neustále rozesílaje listy na všechny strany ku stálosti napomínal, začez mu bylo mnoho muk od nepřátel snášeti. I jiní ctitelé obrazů krutě byli pronásledováni. V této tísní obecně hledali pomoc u papeže Paschalise. Papež těšil věrné, nevěrné pak důrazně napomínal. „Podle toho poznal jsem,“ píše Theodor,²⁾ „že *viditelný a všem poznatelný nástupce* knížete apoštolů římskou církev řídí a že Pán církev byzantskou neopustil.“ Nato poslal papež legaty do Cařihradu, kteří mnoho přispěli k utvrzení katolíků.³⁾ „Pán,“ píše Theodor duchovnímu synu svému Naukratiovu,⁴⁾ „Pán povzbudil bratry naše ze západu, aby bláznovství našich odstranili a v noci bludařství bojující osvětili . . . *Osvědčuji před Bohem a před lidmi*: Odtrhli se (legatům neposlušní) sami od těla Kristova, od nejvyššího prestolu pastýřského,⁵⁾ v němž Kristus složil klíče víry, proti níž brány pekelné nikdy nezvítězily aniž kdy zvítězí, jazyky bludařů totiž; toť neomylná přitpověď. Nechtě tedy se nejsvětější, apoštolský a v pravdě jména svého hodný Paschalis raduje, že *dílo Petrovo vykonal*.⁶⁾ Nechtě tedy plesá zástup pravověrných,

¹⁾ Lib. II. ep. 8. (Baron. a. 814. n. 45 seq.) p. 1132.

²⁾ Theod. L. II. ep. 35. p. 1209 seq. Baron. a. 818. n. 4.

³⁾ Theod. L. II. ep. 62. p. 1280.: „ἦκεν αὐτῇ (církví cařihradské) φωνὴ ὑπομνηστικῆ, ὡς ἀπ' οὐρανοῦ, ἐκ τοῦ κορυφαϊστάτου, ἐκ τοῦ ῥωμαϊκοῦ θρόνου.“

⁴⁾ L. II. ep. 63. p. 1281. Baron. a. 819. n. 25.

⁵⁾ Odtržení od Říma totožno jest Theodorovi s odtržením od církve.

⁶⁾ Dílem Petrovým jest utvrzování bratří ve víře dle Luk. 22, 32., o čemž jasně se vyslovuje Theodor L. II. ep. 12. ad Pasch. p. 1153.

*poněvadž svýma očima zřeli na biskupstvo Kristovo zcela dle způsobu dřevních svatých Otců.*¹⁾

Po zavraždění císaře Leona V. dosedl ze žaláře na trůn Michal II. z Armorium, přijmím Koktal, jemuž opat Theodor psal, aby jednotu církve cařihradské **s hlavou církví božích, s římskou, a skrze tuto s ostatními patriarchaty obnovil.**²⁾ Výrok tento jest nesmírně důležit proto, že z něho vysvítá přesvědčení pravověrných východanů tehdejší doby, že Řím jest středem vši jednoty církevní, a tudíž že bludny jsou rozumy novějších theologů východních, hledajících jednotu církve v paritetickém sdružení prestolů patriarchských. Císař Michal zastavil pronásledování a dovolil vypovězencům návrat do vlasti. V listu od opata Theodora sestaveného děkuji za to biskupové a opatové a prosí císaře, aby si vymohl vyjádření Staro-Říma *dle prastarého podání Otcův*; neboť *římská církev jest nejvyšší církev boží, jejímž prvním biskupem byl Petr, k němuž mluvil Pán slova Mat. 16, 16.* V listu sacellaru Leonovi zaslaném³⁾ praví Theodor, že k obnově církevního míru jest třeba souhlasu patriarchů a obnovy *spojení s papežem, jenž má nejvyšší moc ekumenické synody ve svých rukou*; chce-li císař, nechť vyšlou *obě strany posly do Říma, aby tamodtud neklamné rozhodnutí víry přineseno bylo.*

Theodor zemřel 11. listopadu 826 a jest ctěn ve východní církvi co světec.

Císař Theofil a patriarcha Jan VII., přijmím Grammatikus, byli příčinou nového pronásledování ctitelů sv. obrazů.

¹⁾ T. j. staří svatí Otcové věřili, že biskupstvo má potřebu, aby ve sporných případech bylo Petrem utvrzováno ve víře. Smysl tento žádá nutně nejen svaz čili spojitost řeči, ale i list Theodorův svědčící Theoktistovi (L. I. ep. 24. p. 981. seq. Baron. a. 808. n. 10), kde Theodor praví, že často již biskupové mnohým způsobem nerozumně jednali, i velké a četné synody shromažďovali a na nich se církve boží nazývali.

²⁾ Theod. L. II. ep. 74. p. 1308 (Baron. a. 821. n. 21. seq.): „ένωσθῆναι ἡμᾶς τῇ κορυφῇ τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ 'Ρώμῃ, καὶ δι' αὐτῆς τοῖς τριῶν πατριάρχαϊς.“

³⁾ Theod. L. II. ep. 129. Baron. a. 823. n. 9.

Teprv císařovna Theodora zjednala za patriarchy *Methodia* sedmému ekumenickému sněmu a účtě obrazů stálou platnost slavností dne 19. února 842 slavenou, jež pak každoročně pod jménem πανήγυρις τῆς ὁρθοδοξίας byla opakována s významem vítězoslávy nade všemi heresemi.

Závěrek.

Prosíme laskavého a soudného čtenáře, aby porovnal v tomto stručném nástinu uvedené výroky biskupů a patriarchů cařihradských jakož i nejpřednějších mužů jejich církve se slovy pravoslavného vyznání víry a nynějších prvních theologů řecko-ruských, jak jsme je v „Úvodu“ podali. Octne se zajisté před tímto dvojbořným rozsudkem: būdťo se mýlila dřevní církev cařihradská, anebo se mýlí nynější.¹⁾ Avšak, pakli se dřevní církev cařihradská mýlila, mýlila se s ní také římská a celá ostatní v téže jednotě s oběma trvající církve. Ale pak není církev neomylna, není „sloupem a utvrzením pravdy“, jak nynější východní církev předce tvrdí.

I kdyby nám historie žádných podobných výroků nesdělovala, jaké jsme právě z úst církve cařihradské po celých

¹⁾ Nynější řecko-ruská církev neuznává *viditelné hlavy* církve, jak jsme již v Úvodu ukázali. Avšak nauka tato jest *nová*. Neboť ještě v sedmnáctém století uznávala řecko-ruská nesjednocená církev *cařihradského patriarchu za svou hlavu*. Patriarcha jerusalémský zřejmě ve svém potvrzovacím dekretu přidaném k pravoslavnému vyznání víry praví, že Rusové se podřídili cařihradské církvi co své *hlavě*. Viz o tom II. studii, (V církvi ruské tré papežů) str. 13. — Hergenröther píše ve svém „Photius“ III. sv. str. 336.: „So sehr nun auch Photius an der kirchlichen Pentarchie festhält, so hat er doch in der Regel ein Uebergewicht des römischen Patriarchen zugestanden und nur in der Hitze der Polemik, namentlich während seines ersten Patriarchats, den Primat desselben angegriffen, den er wiederum auf der Synode von 879, freilich nicht ohne das Bestreben nach einer grösztmöglichen Gleichstellung von Alt- und Neuom anerkennt. Sicher steht er denjenigen neueren Griechen entgegen, die den Vorrang des Petrus vor den übrigen Aposteln bestreiten.“ Tato větu stvrzuje Hergenröther četnými citáty ze spisů Photiových.

pět set let slyšeli, již ta jediná událost, že žádný sněm nebyl ve veškeré církvi za obecný uznáván, který se nemohl vykázáti souhlasem biskupa římského, s důstatek by ukazovala, jak byla celá církev přesvědčena o důležitosti a nevyhnutelné potřebě prestolu sv. Petra k nezkrácenému zachování a neomylnému výkladu nauky Kristovy. Biskup i patriarcha kterýkoliv mohl na ekumenickém sněmu scházeti, ano i jeho rozhodnutím odporovati — ale souhlas biskupa římského nesměl žádnému sněmu scházeti, který měl býti za ekumenický považován. Biskup římský tudíž byl dle přesvědčení veškeré dřevní církve a sice samých sborů obecných *nejhlavnějším* těchto sborů ekumeničnosti a tudíž i neomylnosti činitelem.

Faktum toto jest tak nepopíratelné, že nynější východní církev *sama se žádným ekumenickým sněmem více nevykazuje od té doby, co se od Říma odtrhla*. Aby se nezdálo, že tím již uznává potřebu primatu, tvrdí, že prý již není žádného ekumenického sněmu více třeba, poněvadž prý všechny spory dogmatické prvními sedmi obecnými sbory již jsou rozhodnuty. Incidit in Scyllam, qui vult vitare Charybdim! pro prvníh osm století uznávají východané subjektivnou zdokonalitelnost (perfektibilitu) učení Kristova, pro následující věky nikoli! Kde jest tu důslednost? Není to Lutherovo: „Sic volo, sic jubeo“!?

Ruskými bohoslovci redigovaná „Union chrétienne“ z r. 1860 praví, ¹⁾ že „církve východní neuznávají biskupa římského *leč jen za prvního patriarchu*, v souhlasu s dekrety sněmu nicejského²⁾ a že tudíž jejich nynější víra jest úplně totožna s vírou dřevní obecné čili katolické církve a vírou sedmi ekumenických sněmů; ³⁾ archimandrita Nikanor pak píše:⁴⁾ „Nezavrhne pravoslavná církev i *prvenství sv. Petra*: nezavrhne, že Petr jako první mezi rovnými po apoštolství apoštoly, první po plamennosti duše své, *po pořádku et i v sněmě apoštolů*, užíval nejednou *práv* apoštolství *před dru-*

¹⁾ Gagarin: „Réponse d'un Russe à un Russe“ Paris 1860. str. 22.

²⁾ Kan. 6. má nápis: ἡ ἐκκλησία Ῥώμης πάντοτε ἔσχε τὰ πρωτεῖα.

³⁾ Réponse etc. str. 8.

⁴⁾ Razbor rímskago učeníja“ atd. str. 5.

hými apoštoly.“ Nuže, tážeme se, kde jsou *skutkové* církve východní, jimiž by ona byla po svém oddělení od Říma aspoň toto přesvědčení své na jevo dala? Nemá-liž ten, komu čest *patří*, také k ní právo? Dávám někomu čest, když se k němu obracím zády? Není-liž dle nauky sv. Jakoba víra bez skutků mrtvá?

Východané se ospravedlňují tím, že papežové žádají více, než jim patří; že žádají také poslušnost osobující si nejen nejvyšší čest, ale i nejvyšší pravomoc v církvi, ano dokonce i neomylnost ve výrocích dogmatických učiněných „*ex cathedra*“. Tato hříšná nadutost papežova je prý sprostuje povinnosti, ctíti jej skutečně co prvního patriarchu.

Než odkud vědí bezpečně a neomylně, že papež *překročil meze své moci*? Který ekumenický sněm je o tom ujistil? — Prvních sedm ekumenických sněmů prý papeži takovou moc nepřisuzovalo, jakou on později si přisuzoval. — Ale upírali ji? Mlčení o nějaké věci není ještě jejím zavržením. Pro svou theorii nemohou se tedy východané vykáhati žádnou neomylnou autoritou a nejsou tudíž ani se svého stanoviska oprávnění nauku římskou zavrhovati. —

Skvělá svědectví nalazáme v dějinách dřevní církve cařihradské pro primat nejen cti ale i pravomoci biskupa římského. Avšak pozornému čtenáři neušlo dojista, že již záhy se počaly v téže církvi objevovati mnohé *zárodky* pozdější veliké roztržky. Rozkol východní nebyl zajisté dílem jednoho okamžiku aniž jednoho neb dvou století, alebrž byl připravován po celých téměř pět set let.

Byl to důležitý a velikých následků plný krok, když Konstantin Veliký si novou residenci na Bosporu vystavěl, druhý Řím, jenž se starému nejen vyrovnati, ale slávou a leskem ho i překonati měl. Již tím položen byl základ k roztržce mezi východem a západem. Dvě města stejné velikosti stála proti sobě jako soupeři. Vírem tohoto zápasu dal se uchvátiti i biskupský prestol. Nejen že lesk císařského dvora zaslepoval oči ctižádostivých prelatů, ale on i sám tím více musel se zvýšiti, když vedle císařského trůnu se nalezal také biskupský prestol co možná nejvyšší důstojností. Sami biskupové, kněží a i lid lichotíce dvoru aneb i

u dvora mocnému patriarchovi, dávali biskupům sídelního města vysoké titule a podporovali snahy vlády, aby se titulům těmto i skrze sněmy dostalo obecného uznání a trvalé platnosti. Pakli již jednou biskup novořímský stál tak vysoko, že celý východ mu vzdával takovou čest, jako biskupu starořímskému, pak věru již jen malý krok zbývalo učiniti, aby způsoben byl úplný rozkol.

I mnoho jiných ještě příčin a okolností razilo rozkolu poznenáhla cestu.¹⁾ Již národní povahou svou lišil se Řek velice od Římana. K tomu pojila se vždy rostoucí neznámost latiny v Novém a řečtiny v Starém Římě, čímž při sporech nedorozumění bývalo jen zvýšeno. Dlužno též uvážití různosti v obřadech, v církevním právu, v kázni, v pěstování bohovědy. Velice na váhu padá zděděná hrdost a domýšlivost řecká. Řekové pořádě ještě domnívali se býti prvním národem ve světě co do vzdělanosti, učenosti a i křesťanského smýšlení. Nesmírně byla marnivost jejich uražena, kdykoli usvědčení byli z bludu. Často si pomahali z nesnázi sofistickou, ano i pověstná „græca fides“ porušující listy papežské a i dekrety sněmů a nedodržující slova hrála mnohdy velkou úlohu. Ovládnutím církve skrze světskou moc vyvinul se v církvi řecké zvláštní duch nazvaný „byzantism“, podobný pozdějšímu na západě gallikanismu a josefismu. —

Avšak všechny tyto zjevy samy o sobě přece nebyly s to, aby trvalý rozkol způsobily; k tomu bylo třeba základu *dogmatického*, a ten mu dal *Photius*.

¹⁾ Viz o tom obšírné pojednání v Časopise katol. duchovenstva 1877. sv. 4.

Obsah.

	Strana
Úvod	5
Církev cařihradská od r. 325. až do r. 842.	9
1. Biskupové byzantští až do II. obecného sněmu	9
2. Arcibiskupové novořímské od II. obecného sněmu do III.	10
3. Patriarchové cařihradští od sněmu efežského a chalcedonského až do úmrtí patriarchy Gennadia	12
4. Patriarcha Akacius a akacijský rozkol	16
5. Smír s Římem. Rozbroje za císaře Justiniana. Pátý obecný sněm	19
6. „Ekumenický“ patriarcha	20
7. Monothelité. Sněm šestý obecný a sněmík trullský. Islam	22
8. Obrazoborství. Sedmý obecný sněm	25
Závěrek	32

